

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกพร สุคำวัง. 2540. แบบจำลองเชิงสาเหตุของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโรคข้อเสื่อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กรรณิการ์ พงษ์สนิท, ชุศรี วงษ์เครือวัลย์, ดวงฤดี ลาสุขะ, ประพิมพ์ พุทธิรักษกุล และครุณี ทายะติ. 2544. การพัฒนาสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุบ้านช่วงสิงห์ หมู่ 3 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย 1 (มกราคม-มีนาคม): 20-25.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2544. การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวด้วย SPSS for Windows. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2546. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกริกศักดิ์ บุญญานุพงศ์. 2541. นโยบายของรัฐ และแนวทางการจัดบริการสังคม สำหรับผู้สูงอายุ ในอนาคต. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เกริกศักดิ์ บุญญานุพงศ์ และคณะ. 2534. ชีวิตคนชราในจังหวัดเชียงใหม่. การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ. วันที่ 31-22 พฤศจิกายน 2534.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2546. การปันผลทางประชากรอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทย. เอกสารสถาบันหมายเลข 295 วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2547. ประชากรผู้สูงอายุ: ปัญหาที่ท้าทาย. การประชุมระดับชาติเรื่องผู้สูงอายุ: ขุมทรัพย์ทางปัญญา. วันที่ 4-6 สิงหาคม 2547. จัดโดยสมาคมพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย ร่วมกับสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (เอกสารอัดสำเนา).
- ขนิษฐา นาคะ. 2542. วิถีชีวิตและการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คณะอนุกรรมการการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ในคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. 2525. แผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2525-2544. (ม.ป.ท.).
- จรัสวรรณ เทียนประภาส และ พัชรี ดันศิริ. 2533. การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองการพิมพ์.
- จันทนา รัตนฤทธิชัย. 2533. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสูงอายุ. ใน จรัสวรรณ เทียนประภาส และ พัชรี ดันศิริ (บรรณาธิการ), การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองการพิมพ์.

- จารุพันธ์ สมบูรณ์สิทธิ์. 2535. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) วิชาเอกการพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จำเรียง กุระมะสุวรรณ. 2536. ประชากรผู้สูงอายุกับการจัดสวัสดิการ. ใน จรัสวรรณ เทียนประภาส และพัชรี ตันศิริ (บรรณาธิการ), การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองการพิมพ์.
- จิระพร อภิชาติบุตร. 2540. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การอุปถัมภ์จากครอบครัว และการบริการสุขภาพในชุมชน กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนแออัดเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต พยาบาลศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรนุช สมโชค. 2540. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเบาหวาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต พยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลผู้ใหญ่) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉัตรทอง อินทร์นอก. 2540. พฤติกรรมการดูแลตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต พยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลอนามัยชุมชน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉันทนา กาญจนพินิจ. 2530. ความสัมพันธ์ระหว่างการร่วมกิจกรรมกับอัตมโนทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงใจ เปลี้นบำรุง. 2540. พฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต พยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลผู้ใหญ่) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดุสิต สุจิรารัตน์. 2544. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS for Windows. พิมพ์ครั้งที่ 3. เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีการพิมพ์.
- ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์. 2543. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง. พิมพ์ครั้งที่ 6. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- นภาพร ชโยวรรณ, จอห์น โนเดล, และศิริวรรณ ศิริบุญ. 2535. ครอบครัวอุปถัมภ์กับขั้นตอนชีวิตชีวิตของผู้สูงอายุและบุตร. เอกสารสถาบันหมายเลข 197/35 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาฏ พองสมุทร. 2544. การออกแบบสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ. ใน สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล (บรรณาธิการ), การประชุมวิชาการประจำปี พ.ศ. 2544. วันที่ 28-30 พฤศจิกายน 2544. จัดโดยสมาคมพฤฒาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นพวรรณ จงวัฒนา, เกื้อ วงศ์บุญสิน และรุ่งรัตน์ โกววรรณกุล. 2541. แบบแผนการเจ็บป่วย และนโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุในประเทศไทย. รายงานวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 264/41 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนาวรัตน์ พลายน้อย และ ศุภวีย์ พลายน้อย. 2544. ประชากรกับคุณภาพชีวิต. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- บรรลุ ศิริพานิช. 2542. ผู้สูงอายุไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- บรรลุ ศิริพานิช. 2544. สัมภาษณ์พิเศษ “แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2”. วารสารพัฒนาวิทยา และเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย 2 (เมษายน-มิถุนายน): 44-45.
- บรรลุ ศิริพานิช และคณะ. 2531. สรุปผลการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุไทย ที่มีอายุยืนยาวและแข็งแรง”. (อัดสำเนา).
- บรรลุ ศิริพานิช , ฉลาด ธิรพัฒน์, มรกต สิงหะเชนทร์, พนิษฐา พานิชชีวะกุล และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข. 2539. ชมรมผู้สูงอายุ: การศึกษารูปแบบและการดำเนินงานที่เหมาะสม. รายงานวิจัย ในนามสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมรรชาชนนี โดยได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุข และสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ประภาพร จินนทuya. 2536. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชมรมทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. 2542. การพึ่งตนเอง (Online). Available from: <http://www.anamai.moph.go.th/wsapply/plan9.html>.
- ประสิทธิ์ ลีระพันธ์ และ เพ็ญประภา ศิวิโรจน์. 2542. สถานการณ์และแนวทางทางการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ. รายงานวิจัย โดยสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ.
- ปราโมทย์ วังสะอาด. 2530. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประชากรศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2539. การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2 (ปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พิเชียน ลิ้มปี่หวังอยู่. 2531. การพึ่งตนเองของประชาชนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูป อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และคณะ. 2533. ความทันสมัย ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองและปัญหาบางประการของคนชรา. รายงานการวิจัย กรุงเทพมหานคร สำนักวิจัยสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ. 2535. นโยบายสุขภาพและสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในเอเชีย: บทเรียนสำหรับประเทศไทย. รายงานวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 202/35 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ. 2538. สรุปผลการวิจัยเบื้องต้น โครงการศึกษาครอบครัวไทย. รายงานวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 227/38 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มารศรี นุชแสงพลี. 2532. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุ: ศึกษากรณีผู้สูงอายุในชุมชนบ่อนไก่ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาลินี วงษ์สิทธิ์. 2544. ชุมชนและผู้สูงอายุ. ใน สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล นภาพร ชโยวรรณ, และ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (บรรณาธิการ). รายงานฉบับสมบูรณ์. โครงการ “ผู้สูงอายุในประเทศไทย รายงานการทบทวนองค์ความรู้และสถานการณ์ในปัจจุบันตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย”. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มาลินี วงษ์สิทธิ์ และ ศิริวรรณ ศิริบุญ. 2541. ครอบครัวและผู้สูงอายุ ศึกษากรณีกรุงเทพมหานครและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. รายงานวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 269/44 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี วงษ์สิทธิ์ และ ศิริวรรณ ศิริบุญ. 2544. ประชาสังคมกับการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ. รายงานวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 285/44 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี วงษ์สิทธิ์, ศิริวรรณ ศิริบุญ และอัจฉรา เอ็นซ์. 2541. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้การดูแล ให้บริการและกิจกรรมต่างๆ แก่ผู้สูงอายุ. รายงานวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 263/41 วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รณรุทธิ์ บุตรแสนคม. 2540. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชนบทจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์. รายงานวิจัย (ม.ป.ท.).
- รสสุคนธ์ แสงมณี และคณะ. 2537. การเข้าชมรมผู้สูงอายุและแบบแผนชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์ 1 (มกราคม 2537): 10-19.
- ระพีพรรณ คำหอม, อภิญญา เวชยชัย, จิราลักษณ์ จงสถิตย์มัน, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, และปิยะฉัตร ชื่นตระกูล. 2542. การประเมินโครงการสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไทย. รายงานวิจัย การประชุมวิชาการระดับชาติ “บทบาทรัฐ เอกชนและองค์กรชุมชนกับผู้สูงอายุไทย: สถานการณ์ปัจจุบันและทิศทางในอนาคต” โดยสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ.

- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- แรงงานและสวัสดิการสังคม, กระทรวง. กรมประชาสงเคราะห์, กองการวิชาการและแผนงาน. 2538. การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ในรูปแบบของศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ ศึกษาเฉพาะกรณี ศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุคืนแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร. เอกสารวิชาการลำดับที่ 348 เล่มที่ 13/2538.
- แรงงานและสวัสดิการสังคม, กระทรวง. กรมประชาสงเคราะห์, กองสวัสดิการสงเคราะห์. 2542. ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย. (ม.ป.ท.).
- แรงงานและสวัสดิการสังคม, กระทรวง. กรมประชาสงเคราะห์, กองสวัสดิการสงเคราะห์. 2537. รายงานการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ศูนย์บริการผู้สูงอายุ: ชุมชนควรมีส่วนร่วมอย่างไร. ระหว่างวันที่ 1-2 ธันวาคม 2536 ณ โรงแรมอัยลปรีนเซส กรุงเทพมหานคร วิชาการลำดับที่ 329 เล่มที่ 31/2537.
- ถัดดา เทียมวงศ์, วันทนา มณีศรีวงศ์กุล และสุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. 2544. ปัจจัยเสี่ยงของการหกล้มของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชนบท. วารสารพหุฒาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย 2 (เมษายน-มิถุนายน): 46-54.
- วรรณภา กุมารจันทร์. 2543. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาคใต้ตอนบน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณภา ศรีธีธรรณ์ และ ผ่องพรรณ อรุณแสง. 2545ก. ระบบบริการสุขภาพและหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ: ประเทศอังกฤษ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- วรรณภา ศรีธีธรรณ์ และ ผ่องพรรณ อรุณแสง. 2545ข. ระบบบริการสุขภาพและหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ: ประเทศออสเตรเลีย. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- วรรณภา ศรีธีธรรณ์, ผ่องพรรณ อรุณแสง และ มาริสา ไกรฤกษ์, 2545. ระบบบริการสุขภาพและหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ: ประเทศอเมริกา. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- วรรณภา ศรีธีธรรณ์, ผ่องพรรณ อรุณแสง, เพ็ญจันทร์ เลิศรัตน์ และ พรทิพา สมบัติ. 2545. ระบบบริการสุขภาพและหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ: ประเทศสิงคโปร์. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- วรรณภา ศรีธีธรรณ์, ผ่องพรรณ อรุณแสง, สุจิตรา ลิ้มอำนาจลาภ และ พรรณงาม พรรณเชษฐ์. 2545. ระบบบริการสุขภาพและหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ: ประเทศญี่ปุ่น. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.
- วรรณภา ศรีธีธรรณ์, และคณะ. 2545. ระบบบริการสุขภาพและหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ: ประเทศไทย. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.

- วารี กังใจ. 2540. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความสามารถในการดูแลตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. รายงานวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับทุนสนับสนุน การวิจัย จากงบประมาณเงินรายได้.
- ศรีจิตรา บุนนาค. 2544. การบรรลุหลักประกันสำหรับวัยสูงอายุ. ใน สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล (บรรณาธิการ), การประชุมวิชาการประจำปี พ.ศ. 2544. วันที่ 28-30 พฤศจิกายน 2544. จัดโดยสมาคมพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. 2544. สวัสดิการผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. 2540. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย ในประเด็นการเกื้อหนุนทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ. รายงานวิจัย (ม.ป.ท.).
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. 2541. การดูแลผู้สูงอายุและปัญหาของผู้ดูแล. การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ. วันที่ 19-20 พฤศจิกายน 2541.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และ มาลินี วงษ์สิทธิ์. 2535. ข้อเท็จจริงและทัศนคติของผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาวในกรุงเทพมหานคร ต่อบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ. รายงานวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 200/35 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และ บุศริน บางแก้ว. 2540. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ. การประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ. วันที่ 20-21 พฤศจิกายน 2540.
- ศรีเมือง พลังฤทธิ์. 2540. การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้พิการโดยตัวแทนเพื่อนผู้สูงอายุ ในระดับหมู่บ้าน อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2540. รายงานวิจัย.
- ศรีเมือง พลังฤทธิ์. 2541. การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเขตเมืองโดยมีจุดศูนย์รวมผู้สูงอายุ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2541. รายงานวิจัย.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2532. ตัวแปรทางสังคมจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุไทย. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ม.ป.ท.).
- สมคิด โพธิ์ชนะพันธ์ และคณะ. 2538. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการ การสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. วารสารมหาวิทยาลัยมหิดล 2 (มกราคม-มีนาคม).
- สมชาย สุพันธุ์วัฒน์. 2527. หลักสูตรบาตวิทยา. ภาควิชาาระบาตวิทยา. คณะสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สมสุข สิงห์ปัญญา. 2540. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมาคมอนามัยแห่งประเทศไทย. 2544. ปฏิทินสาธารณสุข พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: สหประชาพานิชย์.
- สอิ่ง ชวรางกูร. 2538. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรร กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2543-2568. (ม.ป.ท.).
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองนิติการ. 2543. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540. ครั้งที่ 5. เล่มที่ 3. (อัดสำเนา).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ. สำนักงานสถิติกลาง. 2505. สำมะโนประชากรแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2503. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. 2545. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2525. สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2523.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2545ก. ประชากรสูงอายุในประเทศไทย สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543. สารสถิติ 3 (มีนาคม): 1.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2545ข. สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สุธีรา น้อยจันทร์. 2530. การศึกษาบทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวที่ใช้บริการทางสังคมผู้สูงอายุคืนแดง และครอบครัวสมาชิกชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนุดตรา ตะบูนพงศ์, วันดี สุทธิรัมย์ และพัชรียา ไชยลังกา. 2544. การประเมินคุณสมบัติแบบวัดคุณภาพชีวิตฉบับย่อขององค์การอนามัยโลกในกลุ่มผู้สูงอายุไทย. วารสารพหุศึกษา และเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย 2 (เมษายน-มิถุนายน): 6-15.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล, วิระวรรณ ตันติพิวัฒนสกุล, วนิดา พุ่มไพศาลชัย, กรองจิตต์ วงศ์สุวรรณ และราณี พรมานะจิริงกุล. 2540. เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชุด 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด. รายงานวิจัย โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

- สุวิมล พนาวัฒน์กุล. 2534. อัครมนทัศน์ ความสามารถในการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ (พยาบาลศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. 2544ก. การบริการแบบบูรณาการในชุมชนแก่ผู้สูงอายุ: ประสบการณ์และข้อเสนอแนะ. วารสารพญาวิทยายุทธและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย 2 (เมษายน-มิถุนายน): 67-79.
- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล. 2544ข. การประชุมวิชาการประจำปี พ.ศ. 2544. วันที่ 28-30 พฤศจิกายน 2544. จัดโดยสมาคมพญาวิทยายุทธและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล, ชัยยศ คุณานุสนธิ์, วิพุธ พูลเจริญ และ ไพบุลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล. 2537. ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โฮลิสติกพับลิชชิง.
- สุทธิชัย จิตะพันธ์กุล และคณะ. 2544. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการ “ผู้สูงอายุในประเทศไทย รายงานการทบทวนองค์ความรู้ และสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะทางนโยบายและการวิจัย”. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ. 2541. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- อัจฉรา เอ็นซ์ และ ปรียา รุ่งโสภาสกุล. 2541. การศึกษายาทาของผู้ดูแลผู้สูงอายุกับการดูแลรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุไทย. รายงานวิจัย เอกสารสถาบันหมายเลข 266/41 วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมาพร อุดมทรัพย์กุล. 2536. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนย่อยเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการพยาบาล สาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาษาอังกฤษ

- Agresti, A., and Finlay, B. 1997. Statistical methods for the social sciences. 3rd ed. New Jersey: Prentice Hall International.
- Bair, B., Toth, W., Johnson, M. A., Rosenberg, C., and Hurdle, J. F. 1999. Interventions for disruptive behaviors: Use and success. Journal of Gerontological Nursing 25 (1), 13-21. Cited in Futrell, M., and Melillo, K. D. 2002. Evidence-based protocol wandering. Journal of Gerontological Nursing 28. 11: 14-22.
- Baldwin, S., Godfrey, C., and Propper, C. 1994. Quality of life: Perspectives and policies. London and New York: Routledge.
- Benbo, Z. 2002. Family support for the elderly in ageing society. 2002 IUSSP Regional Population Conference Southeast Asia's Population in a Changing Asian Context. Bangkok, Thailand 10-13 June 2002. Abstracts. S23-1: 1-120.
- Bennett, S. J., et al. 2003. Comparison of quality of life measures in heart failure. Nursing Research 52, 4: 207-213.
- Berghorn, F. J., et al. 1981. The dynamics of aging: Original essays on the process and experience of growing old. Colorado: Westview Press.
- Berzlanovich, A. M., et al. 2003. Unexpected out-of hospital deaths in persons aged 85 years or older: An autopsy study of 1886 patients. The American Journal of Medicine 114: 365-369.
- Biegel, D. E., et al. 1984. Building support networks for the elderly. Beverly Hills, California: SAGE.
- Blalock, Jr. H. M. 1981. Social statistics. 2nd rev. ed. Auckland: McGraw-Hill.
- Caldwell, E., and Hegner, B. R. 1986. Geriatrics: A study of maturity. 4th ed. New York: Delmar Publishers.
- Calkins, E., Boulton, C., Wagner, E. H., and Pacala, J. T. 1999. New ways to care for older people: Building systems based on evidence. New York: Springer.
- Chan, A. 2002. The inter-relationship between formal and familial sources of support for older persons in Singapore and Taiwan. 2002 IUSSP Regional Population Conference Southeast Asia's Population in a Changing Asian Context. Bangkok, Thailand 10-13 June 2002. Abstracts. S23-4: 122-123.
- Cockerham, W. C. 1997. This aging society. 2nd ed. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall.
- Cole, T. R., Achenbaum, W. A., Jakobi, P. L., and Kastenbaum, R. K. 1993. Voices and visions of aging: Toward a critical gerontology. New York: Springer.

- Colling, K. B., and Buettner, L. L. 2002. Simple pleasures: Intervention from the Need-Driven Dementia-Compromised Behavior (NDB) model. Journal of Gerontology Nursing 28, 10: 16-20.
- Coni, N., Davison, W., and Webster, S. 1993. Lecture note on geriatrics. 4th ed. London: Blackwell Scientific Publication.
- Corson, W. H. 1990. The global ecology handbook. Boston: Beacon Press. Cited in Pratrumpidok (Por. Or. Payut Tho). 1996. Sustainable Development. 2nd ed. (rev.) Bangkok: Putthatum foundation.
- Creswell, J. W. 1994. Research design: Qualitative and quantitative approaches. Thousand Oaks, London: SAGE.
- Denham, M. J. 1991. Care of the long-stay elderly patient. 2nd ed. London: Chapman and Hall.
- Dey, A. B. (n.d.) Health care of the elderly: A manual for trainers of physicians in primary and secondary health care facilities. (n.p.).
- Dickinson, J. I., and McLain-Kart, J. 1998. Wandering behavior and attempted exits among residents diagnosed with dementia-related illnesses: A qualitative approach. Journal of Woman and Aging 10(2), 23-34. Cited in Futrell, M., and Melillo, K. D. 2002. Evidence-based protocol wandering. Journal of Gerontological Nursing 28, 11: 14-22.
- Division of Behavioral and Social Sciences and Education National Research Council. 2001. Preparing for an aging world: The case for cross-national research. Washington, D.C.: National Academy Press.
- Do-Le, K. D., and Raharjo, Y. 2002. Community-based support for the elderly in Indonesia: The case of PUSAKA. Paper Presented at the 2002 IUSSP Regional Population Conference on "Southeast Asia's Population in a Changing Asian Context" Bangkok, Thailand 10-13 June 2002.
- Ebersole, P., and Hess, P. 1998. Toward healthy aging: Human need and nursing response. 4th ed. St. Louis: Mosby.
- Elifson, K. W., Runyon, R. P., and Haber, A. 1990. Fundamentals of social statistics. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
- Fayers, P. M., and Machin, D. 2000. Quality of life: Assessment, analysis and interpretation. Chichester: John Wiley and Sons.
- Ferrini, A. F., and Ferrini, R. L. 1993. Health in the later years. 2nd ed. The United States: McGraw-Hill.

- Fillit, H M., and Picariello, G. 1998. Practical geriatric assessment. London: Greenwich Medical Media.
- Flynn, M. K., and Frantz, R. 1987. Coronary artery bypass surgery: Quality of life during early convalescence. Heart and Lung 23 (March) 159.
- Foley, D. J., Heimovitz, H. K., Guralnik, J. M., and Brock, D. B. 2002. Driving life expectancy of persons aged 70 years and older in the United States. American Journal of Public Health 92. 8: 1284-1289.
- Frankish, C., and Green, L. 1994. Organizational and community change as the scientific basis for disease prevention and health promotion policy. In Advances in Medical Sociology, ed. G. Albrecht, Volume IV, pp.209-233 JAI Press, Greenwich, CT. Cited in Frankish, J. C., Milligan, D. C., and Reid, C. 1998. A review of relationships between active living and determinants of health. Social Science and Medicine 47, 3: 287-301.
- Frankish, J. C., Milligan, D. C., and Reid, C. 1998. A review of relationships between active living and determinants of health. Social Science and Medicine 47, 3: 287-301.
- Futrell, M., and Melillo, K. D. 2002. Evidence-based protocol wandering. Journal of Gerontological Nursing 28. 11: 14-22.
- Gitlin, I. N., and Corcoran, M. A. 1996. Managing dementia at home: The role of home environmental modifications. Topics in Geriatric Rehabilitation, 12(2), 28-39. Cited in Futrell, M., and Melillo, K. D. 2002. Evidence-based protocol wandering. Journal of Gerontological Nursing 28. 11: 14-22.
- Graney, M J. 1975. Happiness and social participation in aging. Journal of Gerontology 30 (December): 701-706.
- Green, L. and Kreuter, M. 1991. Health promotion planning: An educational and environmental approach. Mayfield Publishing, Mountain View, CA. Cited in Frankish, J. C., Milligan, D. C., and Reid, C. 1998. A review of relationships between active living and determinants of health. Social Science and Medicine 47, 3: 287-301.
- Guralnik, J. M., Branch, L. G., and Wiener, J. M. 2002. Medical and long-term care costs when older persons become more dependent. Research and Practice 92, 8: 1244-1245.
- Hawranik, P., and Pangman, V. 2002. Perception of a senior citizens' wellness center: The community's voice. Journal of Gerontology Nursing 28, 11: 38-44.
- Hegner, B. R., Caldwell, E., and Needham, J. 1994. Assisting in long-term care. 2nd ed. The United States: Delmar Publishers.

- Hendricks, J., and Hendricks, C. D. 1981. Aging in mass society: Myths and realities. 2nd ed. Cambridge: Winthrop Publishers.
- Herr, K. 2002. Chronic pain in the older patient: Management strategies. Journal of Gerontological Nursing 28, 2: 28-34.
- Hoad, P. 2003. Drawing the line: The boundaries of volunteering in the community care of older people. Health and Social Care in the Community 10, 4: 239-246.
- Horlacher, D. E. 2002. Population ageing in Japan: Economic issues and implication for Southeast Asia. Paper Presented at the 2002 IUSSP Regional Population Conference on "Southeast Asia's Population in a Changing Asian Context" Bangkok, Thailand 10-13 June 2002.
- Kart, C. S., Metress, E. K., and Metress, S. P. 1992. Human aging and chronic disease. Boston: Jones and Bartlett Publishers.
- Kennie, D. C. 1993. Preventive care for elderly people. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kleinpell, R. M., and Ferrans, C. E. 2002. Quality of life of elderly patients after treatment in the ICU. Research in Nursing and Health 25: 212-221.
- Knodel, J. and Chayovan, N. 1997. Family support and living arrangements of Thai elderly. Asia-pacific Population Journal 12, 4: 51-68. Available: <http://www.unescap.org/esid/psis/population/journal/1997/v12n4a4.htm>.
- Krasnova, O. 2000. The challenges of social support for elderly people. Ageing and Health a Global Challenge for the Twenty-First Century Proceedings of WHO Symposium KOBE, 10-13 November 1998. World Health Organization, Centre for Health Development KOBE, Japan.
- Lau, E., Mamdani, M., and Tu, K. 2003. Inhaled or systemic corticosteroids and the risk of hospitalization for hip fracture among elderly women. The American Journal of Medicine 114: 142-145.
- Lewis, C. B. 1996. Aging the health care challenge. 5th ed. Philadelphia: F. A. Davis.
- Longino C. F., and Murphy, J. W. 1995. The old age challenge to the biomedical model: Paradigm strain and health policy. New York: Baywood Publishing.
- Lubits, J., Cai, L., Kramarow, E., and Lentzner, H. 2003. Health, life expectancy, and health care Spending among the elderly. The New England Journal of Medicine 349: 1048-1055.
- Mackenbach, J., van den Bos, J., Joung, I., van de Mheen, H. and Stronks, K. 1994. The determinants of excellent health: Different from the determinants of ill health?

- International Journal of Epidemiology 23, 1273-1281. Cited in Frankish, J. C., Milligan, D. C., and Reid, C. 1998. A review of relationships between active living and determinants of health. Social Science and Medicine 47, 3: 287-301.
- Markides, K. S. 1989. Aging and health: Perspective on gender, race, ethnicity, and class. Newbury Park, California: SAGE.
- Markides, K. S., and Martin, H. W. 1979. A causal model of life satisfaction among the elderly. Journal of Gerontology (January) 34: 91-98.
- McGilton, K. S. 2002. Enhancing relationships between care providers and residents in long-term care. Journal of Gerontological Nursing 28, 12: 13-21.
- Melton, L. 2002. Defying death: How close are we to uncovering the secrets of eternal youth? The Novartis Journal Pathways 3, 3: 26-27.
- Mendenhall, W., and Sincich, T. 1996. A second course in statistics: Regression analysis. 5th ed. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall.
- Miles, M. B., and Huberman, A. M. 1994. Qualitative data analysis. 2nd ed. Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE.
- Milisen, K., et al. 2002. Documentation of delirium in elderly patients with hip fracture. Journal of Gerontology Nursing 28, 11: 23-29.
- Miller, A. M., and Iris, M. 2002. Health promotion attitudes and strategies in older adults. Health Education and Behavior 29, 2: 249-267.
- Miller, Judith A. 1991. Community-based long-term care: Innovative models. Newbury Park: SAGE.
- Moody, H. R. 1994. Aging: Concepts and controversies. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Moran, L. A., Guyatt, G. H., and Norman, G. R. 2001. Establishing the minimal number of items for a responsive, valid, health-related quality of life instrument. Journal of Clinical Epidemiology 54: 571-579.
- Morgan, L., and Kunkel, S. 1998. Aging: The social context. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Mukherjee, R. 1989. The quality of life. New Delhi/Newbury Park/London: SAGE.
- Muller-Buhl, U., Engeser, P., Klimm, H.D., and Wiesemann, A. 2003. Quality of life and objective disease criteria in patients with intermittent claudication in general practice. Family Practice 20, 1: 36-40.
- Norusis, M. J. 1993. SPSS for Windows: Professional Statistics, Release 6.0. By SPSS Inc. All rights reserved Printed in the United States of America.

- Ofstedal, M. B., Reidy, E., and Knodel, J. 2002. Gender differences in economic support and well-being of older Asians. 2002 IUSSP Regional Population Conference Southeast Asia's Population in a Changing Asian Context, Bangkok, Thailand 10-13 June 2002. Abstracts. S23-3: 121-122.
- Orem, D. E. 2001. Nursing concepts of practice. New York: Mc.Graw-Hill Book.
- Ory, M. G., and Bond, K. 1989. Aging and health care: Social science and policy perspectives. London and New York: Routledge.
- Padilla, G.V., and Grant, M. M. 1985. Quality of life as a cancer nursing outcome variable. Advances in Nursing Science 8 (1985): 45-60.
- Peace, S. M. 1990. Researching social gerontology: Concepts, methods and issues. London: SAGE.
- Phillips, J., and Penhale, B. 1996. Reviewing care management for older people. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Pickett, G., and Hanlon, J. J. 1990. Public health: Administration and practice. 9th ed. St. Louis: Times Mirror/Mosby College Publishing.
- Ragsdale, D., and Morrow, D. R. 1990. Quality of life as a function of HIV classification. Nursing Research 39: 355-359.
- Robert, S. J. 1988. Enhancing self-care through active negotiation. Nursing Practitioner 13 (August): 10-11.
- Schlenker, E. D. 1993. Nutrition in aging. 2nd ed. St. Louis: Mosby.
- Scheidt, R. J., and Windley, P. G. 1998. Environment and aging theory: A focus on housing. London: Greenwood Press.
- Schroder-Butterfill, E. 2002. Pillars of the family: Support Provided by the Elderly in Indonesia. 2002 IUSSP Regional Population Conference Southeast Asia's Population in a Changing Asian Context, Bangkok, Thailand 10-13 June 2002. Abstracts. S24-4: 127.
- Selby, P., and Griffiths, A. 1986. A Guide to successful aging. England: The Parthenon Publishing.
- Sen, K. 1994. Aging: Debates on demographic transition and social policy. London and New Jersey: Zed Books.
- Shyu, Yea-Ing L. 2002. A conceptual framework for understanding the process of family caregiving to frail elders in Taiwan. Research in Nursing and Health 25: 111-121.
- Singh, S. 2003. Advanced sampling theory with applications. Vol. 2. London: Kluwer Academic Publishers.

- Squires, A. J. 1996. Rehabilitation of older people: A handbook for the multidisciplinary team. 2nd ed. London: Chapman and Hall.
- Stewart D. W., and Shamdasani, P. N. 1990. Focus groups: Theory and practice. Newbury Park: SAGE.
- Stoddart, H., Whitley, E., Harvey, I., And Sharp D. 2002. What determines the use of home care services by elderly people? Health and Social Care in the Community 10, 5: 348-360.
- Stofmeel, Monique A. M., Post, M. W. M., Kelder, J. C., Geobbee, D. E., and Van Hemel, N. M. 2001. Psychometric properties of aquarel: A disease-specific quality of life questionnaire for pacemaker patients. Journal of Clinical Epidemiology 54: 157-165.
- Stromberg, M. F. 1984. Selection and instrument to measure quality of life. Oncology Nursing Forum 11: 88-91.
- Susser, M. 1987. Epidemiology health and society. New York: Oxford University press.
- The WHOQOL group. 1994. The development of the world health organization quality of life assessment instrument. In J Orley, & Kuyken (Eds.), Quality of life assessment: Internation perspectives. New York: Springer-verlag. Cited in Wanna Kumarnjan. 2000. Quality of life among the elderly in the upper Southern Region. Master's Thesis, Major in Gerontology Nursing, Graduate School, Mahidol University.
- The World Health Organization (WHO). 2001. The world health report 2000 (online). (n.d.): Available from: <http://www.who.org/> Chapter 2: 25.
- Tran, T. V., Chatter, L., and Wright, R. 1991. Health, stress, psychological resource, and subjective well-being among older black. Journal of Psychology and Aging 6: 100-108.
- Traphagan, J. W. and Knight, J. 2003. Demographic change and the family in Japan's aging society. The United States: State University of New York Press.
- Ugarriza, D. N. 2002. Elderly women's explanation of depression. Journal of Gerontological Nursing 28, 5: 22-29.
- Unal G., De Boer, J. B., Borsboom, G. J. J. M , Brouwer, J. T., Essink-Bot, M. L., and De Man, R. A. 2001. A psychometric comparison of health-related quality of life measures in chronic liver disease. Journal of Clinical Epidemiology 54: 587-596.
- United Nations. 1992. Bali declaration on population and sustainable development. Fourth Asia and Pacific Population Conference 19-27 August 1992 Bali, Indonesia.
- United Nations. 1995. Population ageing and development. Report of the regional seminar on population ageing and development. New York: United Nations.

- United Nations. 1996. Population ageing in Asia and the Pacific. New York: United Nations.
- United Nations. 2001. Living arrangements of older persons. Population bulletin of the United Nations. New York: United Nations Reproduction Section.
- United Nations. 2002a. Population ageing 2002. (Poster).
- United Nations. 2002b. The ageing population of Brunei darussalam: Trends and economic consequences. Asia-Pacific Population Journal. 17, 1: 39-54.
- United Nations. 2002c. World population ageing 1950-2050. Population Division, Department of Economic and Social Affairs, United Nations.
- Victor, C. R. 1994. Old age in modern society: A textbook of social gerontology. 2th ed. London: Chapman and Hall.
- Ward, R. A. 1984. The aging experience. 2nd ed. New York: Harper and Row.
- Weeks, J. R. 1984. Aging: Concepts and social issues. Belmont, California: Wadsworth.
- Weeks, J. R. 2002. Population: An introduction to concepts and issues. 8th ed. The United States: Wadsworth.
- Whall, A. L. 2002. Deriving interventions from the NDB model: Using natural environment and implicit memories. Journal of Gerontology Nursing 28, 10: 21-23.
- World Bank, 1994. Averting the old age crisis: Policies to protect the old and promote growth. Oxford University Press.
- Wilson, G. 2000. Understanding old age. London: SAGE.
- Wise, D. A. 1989. The economics of aging. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- World Commission on Environment and Development . 1987. Our common future. Oxford, Great Britain: Oxford University Press. Cited in Pratrumpidok (Por. Or. Payut Tho). 1996. Sustainable Development. 2nd ed. (rev.) Bangkok: Putthatum foundation.
- Yin T., Zhou Q., and Bashford, C. 2002. Burden on family members: Caring for frail elderly: A Meta-Analysis of interventions. Nursing Research 51, 3 (May/June): 199-208.
- Yurick A. G., et al. 1984. The aged person and the nursing process. Connecticut: Appleton Century-Crofts.
- Zhan, L. 1992. Quality of Life : Conceptual and measurement issues. Journal of Advanced Nursing 17 (July): 979.
- Zimmer, Z., and Kim, S. K. 2001. Living arrangements and socio-demographic condition of older adults in Cambodia. Journal of Cross-Cultural Gerontology 16, 4: 353-381. Kluwer Academic Publishers.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- นภาพร ชโยวรรณ. 2538. ผู้สูงอายุไทยถูกทอดทิ้งมากขึ้นจริงหรือ. วารสารประชากรศาสตร์ 11 (มีนาคม): 51.
- นภาพร ชโยวรรณ, จอห์น โนเคล, และศิริวรรณ ศิริบุญ. 2535. ผลกระทบของการลดภาวะ
เจริญพันธุ์ต่อระบบครอบครัวอุปถัมภ์ของผู้สูงอายุ: ตัวอย่างประเทศไทย. รายงานวิจัย
เอกสารสถาบันหมายเลข 198/35 สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนิชฐา พานิชชีวะกุล. 2537. การพัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตที่เป็นสมมติสำหรับผู้สูงอายุ
ในชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กุศล สุนทรธาดา. 2539. จุดเปลี่ยนนโยบายประชากรประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาษาอังกฤษ

- Ader, H. J., and Mellenbergh, G. J. 1999. Research methodology: In the life, behavioural and
social sciences. London: SAGE.
- Baker, T. L. 1999. Doing social research. Boston: McGraw-Hill College.
- Bainbridge, W. S. 1992. Social research method and statistics: A computer-assisted introduction.
Belmont, California: Wadsworth.
- Binstock, R. H., and George, L. K. 1990. Handbook of aging and the social sciences. 3rd ed. San
Diego, California: Academic Press.
- Burke, M. M. and Laramie, J. A. 2000. Primary care of the older adult: A multidisciplinary
approach. St. Louis: Mosby.
- Clark, D. O., Tu, W., Weiner, M., and Murray, M. D. 2003. Correlates of health-related quality of
life among lower-income, urban adults with congestive heart failure. Heart & Lung: The
journal of acute and critical care 32, 6: 391-401 (Online). Available from:
<http://www.sciencedirect.com/science?ob=ArticleURL&udi=B6WG7-4B4P9N1-D&user...>
- Comoni-Huntley, J. C., Huntley, R. R., and Feldman, J. J. 1990. Health status and well-being of
the elderly. Oxford University Press.
- Dunn, O. J., and Clark, V. A. 2001. Basic statistics: A primer for the biomedical sciences. 3rd ed. New
York: John Wiley & Sons.

- Enright, R. B. Jr. 1994. Perspectives in social gerontology. Boston: Allyn and Bacon.
- Frieman, M. M. 2003. Gender differences in the health related quality of life of older adults with heart failure. Heart & Lung: The journal of acute and critical care 32, 5: 320-327 (On-line). Available from: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6WG7-49M692V-5&_user...
- Griffiths, R. W. 2003. High blood pressure: New guidelines are out! (Online). Available from: <http://www.healthandage.com/Home/gid2=2460;jessionid=PuLKaKmTC7RvLGO...>
- Gubrium, J. F., and Sankar, A. 1994. Qualitative methods in aging research. Thousand Oaks, California: SAGE.
- Hajat, S., Haines, A., Bulpitt, C., and Fletcher, A. 2004. Patterns and determinants of alcohol consumption in people aged 75 years and older: Result from the MRC trial of assessment and management of older people in the community. Age and Ageing 33, 2: 170-177 (Online). Available from: <http://ageing.oupjournals.org/cgi/content/abstract/33/2/170>.
- Heathcote, C. R., Davis, B. A., Puza, B. D., and O'neil, T. J. 2003. The health expectancies of older Australians. Journal of population research 20, 2:169-185 (Online). Available from: <http://demography.anu.edu.au/jpr/jpr.html>.
- Ho, S. F., O'Mahony, M. S., Steward, J. A., Breay, P., and Burr, M. L. 2004. Inhaler technique in older people in the community. Age and Ageing 33, 2: 185-188 (Online). Available from: <http://ageing.oupjournals.org/cgi/content/abstract/33/2/185>.
- Hood, B. Bruck, D., and Kennedy, G. 2004. Determinants of sleep quality in the healthy aged: the role of physical, psychological, circadian and naturalistic light variables. Age and Ageing 33, 2: 159-165 (On-line). Available from: <http://ageing.oupjournals.org/cgi/content/abstract/33/2/159>.
- Huguet, J. W. 2003. Can migration avert population decline and ageing in East and Southeast Asia?. Journal of population research 20, 1: 107-124. (Online) Available from: <http://demography.anu.edu.au/jpr/jpr.html>.
- Jackson, N., and Felmingham, B. 2002. As the population clock winds down: Indicative effects of population ageing in Australia's states and territories. Journal of population research 19, 2: 97-117 (Online). Available from: <http://demography.anu.edu.au/jpr/jpr.html>.
- Kane, R. L. 2001. Commentary: Scaling the heights of quality of life. Journal of Clinical Epidemiology 54: 1079-1080.

- Konradi, D. B., and Anglin, L. T. 2003. Walking for exercise self-efficacy appraisal process: Use of a Focus Group Methodology. Journal of Gerontology 29, 5: 29-37.
- Kuroda, T., Okazaki, Y., Gunji, A., and Shimizu, H. 1989. Population aging in Asia. Tokyo: Japanese Organization for International Cooperation in Family Planning.
- Lalonde, L. Clarke, A. E., Joseph, L., Mackenzic, T., and Grover, S. A. 2001. Health-related quality of life with coronary heart disease prevention and treatment. Journal of Clinical Epidemiology 54: 1011-1018.
- Lawlor, D. A., Taylor, M., Bedford, C., and Ebrahim. S. 2002. Is housework good for health? Levels of physical activity and factors associated with activity in elderly women. Results from the British women's heart and health study. J Epidemiol Community Health 56: 473-478.
- Lutz, W., Scherbov, S., and Sanderson, W. 2003. The end of population growth in Asia. Journal of population research 20, 1: 125-142 (Online). Available from: <http://demography.anu.edu.au/jpr.html>.
- Madsen, J. L., and Graff, J. 2004. Effects of ageing on gastrointestinal motor function. Age and Ageing 33, 2: 154-159 (Online). Available from: <http://ageing.oupjournals.org/cgi/content/abstract/33/2/154>.
- Marr, J., and Kershaw, B. 1998. Caring for older people: Developing specialist practice. Lond: Arnold.
- Martin, L. G., and Perston, S. H. 1994. Demography of aging. Washing, D.C.: National Academy Press.
- Morgan, D. L. 1988. Focus groups as qualitative research. Newbury Park: SAGE.
- Penson, D. F., Stoddard, M. L., Pasta, D. J. Lubeck, D. P., Flanders, S.C. and Litwin, M. S. 2001. The association between socioeconomic status, health insurance coverage, and quality of life in men with prostate cancer. Journal of Clinical Epidemiology 54: 350-358.
- Phillips, D. R., and Chan, A. C. M. 2002. Ageing and long-term care: Nutritional policies in the Asia-Pacific. Singapore: Institute of Southeast Asia Studies.
- Picot, S. J. F., Tierney, J., Mirpourian, N., Ericsson, J. M., Wright, J. T.Jr., and Power, L. 2002. Engaging black older adults and caregivers in urban community in health research. Journal of Gerontological Nursing 28, 2: 19-27.
- Pin Ng, T., Tan, C. H., and Kua, E. H. 2004. The use of Chinese herbal medicines and their correlates in Chinese older adults: the Singapore Chinese longitudinal aging study. Age and Ageing 33, 2: 135-142 (Online). Available from: <http://ageing.oupjournals.org/cgi/content/abstract/33/2/125>.

- Punch, K. F. 1998. Introduction to social research: Quantitative and qualitative approaches. London: SAGE.
- Roberts, H. C., et al. 2004. The effectiveness of implementing a care pathway for femoral neck fracture in older people: A prospective controlled before and after study. Age and Ageing 33, 2: 178-184 (Online). Available from: <http://ageing.oupjournals.org/cgi/content/abstract/33/2/178>.
- Rowles, G. D., Beaulieu, J. E., and Myers, W. W. 1996. Long-term care for the rural elderly. New York: Springer.
- Sasse, C. R. 1997. Families today: Teacher's manual. 2nd ed. New York: Glencoe/McGraw-Hill.
- Shaw, I. 1999. Qualitative evaluation. London: SAGE.
- Starfield, B. 2001. Basic concepts in population health and health care. J. Epidemiol Community Health 55: 452-454.
- United Nations Population Fund (UNFPA). 2002. Situation and voices: The older poor and excluded in South Africa and India. Population and Development Strategies Series. No.2. New York: UNFPA.
- United Nations. 1994. Social aspects and country reviews of population aging. Economic Studies No. 6. New York and Geneva: United Nations Publication.
- United Nations . 1998. Ageing research in Europe: Demographic, social and behavioural aspects. New York: United Nations.
- United Nations. 2001. Replacement migration: Is it a solution to declining and ageing population? New York and Geneva: United Nations Publication.
- Walker, R. 1985. Applied qualitative research. Aldershot: Dartmouth.
- Weitz, R. 2001. The sociology of health, illness, and health care: A critical approach. Australia: Wadsworth.
- Wendel, I., Durso, S. C., Zable, B., Loman, K., and Remsburg, R. E. 2003. Group diabetes patient education: A model for use in a continuing care retirement community. Journal of Gerontology 29, 2: 37-44.
- World Health Organization. (n.d.) Health in old: A guide to good health for senior citizens and their carers. (n.p).
- Yoddumnern-Attig, B., Attig, G. A., Boochalaksi, W., Richter, K., and Soonthornhada, A. 1993. Qualitative methods for population and health research. Thailand: Institute for Population and Social Research, Mahidol University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

เลขที่.....

เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยตนเอง ครอบครัว และชุมชน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่

- หมวดที่ 1 ข้อมูลด้านบุคลิกของผู้สูงอายุ
หมวดที่ 2 ข้อมูลทางครอบครัวของผู้สูงอายุ
หมวดที่ 3 ข้อมูลทางชุมชนของผู้สูงอายุ
หมวดที่ 4 ข้อมูลการวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตาม WHOQOL-BREF-THAI

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ชื่อผู้สัมภาษณ์.....วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

หมวดที่ 4 ความหมายของหมายเลข เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย
(WHOQOL-BREF-THAI)

หมายเลข 1 หมายถึง ท่านไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย รู้สึกไม่พอใจมาก หรือรู้สึกแย่มาก

หมายเลข 2 หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้น นานๆ ครั้ง รู้สึกเช่นนั้นเล็กน้อย รู้สึกไม่พอใจ หรือรู้สึกแย่น้อย

หมายเลข 3 หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นปานกลาง รู้สึกพอใจระดับกลางๆ หรือรู้สึกแย่น้อยระดับกลางๆ

หมายเลข 4 หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นบ่อยๆ รู้สึกเช่นนั้นมาก รู้สึกพอใจ หรือรู้สึกดี

หมายเลข 5 หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นเสมอ รู้สึกเช่นนั้นมากที่สุด หรือรู้สึกดีว่าสมบูรณ์ รู้สึกพอใจมาก รู้สึกดีมาก

การให้คะแนน

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เลือกหมายเลข 1	1	5
เลือกหมายเลข 2	2	4
เลือกหมายเลข 3	3	3
เลือกหมายเลข 4	4	2
เลือกหมายเลข 5	5	1

หมวดที่ 1 ข้อมูลด้านบุคคลของผู้สูงอายุ

1. เพศ (1) ชาย (2) หญิง -
2. ท่านอายุ.....ปี (อายุเต็ม)
ถ้าไม่ทราบ/จำไม่ได้ให้ถามอายุประมาณ และถามปี(ไทย)และเดือนที่เกิด..... --
3. ปัจจุบันท่านมีสถานภาพสมรสอย่างไร
(1) โสด (2) คู่ (3) ม่าย
(4) หย่า (5) แยก (6) อื่นๆ โปรดระบุ..... --
4. ท่านนับถือศาสนาใด
(1) พุทธ (2) คริสต์
(3) อิสลาม (4) อื่นๆ โปรดระบุ..... -
5. ท่านจบการศึกษาสูงสุดชั้นใด
(1) ไม่ได้เรียน (2) เรียน แต่ไม่จบชั้นประถมปีที่ 4
(3) จบชั้นประถมปีที่ 4 (4) จบชั้นประถมปีที่ 7 (ม. 3)
(5) จบชั้นมัธยม 6 (ม.ศ. 3) (6) จบชั้นมัธยม 8 (ม.ศ. 5)
(7) อาชีวศึกษา/อนุปริญญา (8) ปริญญาตรี (9) อื่นๆ โปรดระบุ..... --
6. ปัจจุบันท่านยังประกอบอาชีพหรือไม่
(1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ (2) ประกอบอาชีพ.....
(3) อื่นๆ โปรดระบุ..... -/--
7. เคยท่านประกอบอาชีพหลัก อาชีพใด
(1) ทำนา (2) ค้าขาย (3) รับจ้างทั่วไป
(4) รับจ้างบริษัท โรงงาน (5) รับราชการ (6) อื่นๆ โปรดระบุ..... --
8. ปัจจุบันท่านมีรายได้ ประมาณเดือนละเท่าไร.....บาท -----
9. รายได้ส่วนใหญ่ได้มาจากไหน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
(1) ลูกให้ (2) หลานให้
(3) การประกอบอาชีพ (4) เงินบำเหน็จ บำนาญ
(5) อื่นๆ โปรดระบุ..... --
10. รายได้ของท่านเพียงพอกับรายจ่ายหรือไม่
(1) ไม่เพียงพอ (2) พอกินพอใช้ ไม่มีเหลือ
(3) มีเหลือเก็บ (4) อื่นๆ โปรดระบุ.....
(9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ --

11. ท่านมีโรคประจำตัว/อาการ หรือไม่

(1) ไม่มี

(2) มี โปรดระบุ.....

รักษาโดย (2.1) ซื้อยากินเอง (2.2) ไปสถานีนอนามัย

(2.3) ไปโรงพยาบาล (2.4) ไปคลินิก

(2.5) ไม่ได้รักษา (2.6) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

(3) อื่นๆ โปรดระบุ.....

(9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ --- / --- / ---

12. ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

12.1 ท่านรู้หรือไม่ว่า โรคที่มักเกิดกับผู้สูงอายุคือโรคใดบ้าง.....

12.2 ท่านรู้หรือไม่ว่า โรคความดันโลหิตสูง เกิดจากสาเหตุใดบ้าง.....

12.3 ท่านรู้หรือไม่ว่า การชอบรับประทานอาหารรสหวานเป็นประจำ อาจทำให้ป่วยเป็นโรคใด.....

12.4 ท่านรู้หรือไม่ว่า เนื้อสัตว์ใดที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ.....

12.5 ท่านรู้หรือไม่ว่า ตามหลักการแล้วผู้สูงอายุควรดื่มน้ำสะอาดวันละกี่แก้ว.....

12.6 ท่านรู้หรือไม่ว่า ตามหลักการแล้วผู้สูงอายุควรนอนหลับพักผ่อนวันละกี่ชั่วโมง.....

12.7 ท่านรู้หรือไม่ว่า การดื่มสุราเป็นประจำจะทำให้เกิดโรคใด.....

12.8 ท่านรู้หรือไม่ว่า จะป้องกันท้องผูกได้อย่างไร.....

12.9 ท่านรู้หรือไม่ว่า การเก็บของที่ตกลงบนพื้น ต้องก้มเก็บอย่างไร.....

12.10 ท่านรู้หรือไม่ว่า ผู้สูงอายุควรไปตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละกี่ครั้ง.....

13. การปฏิบัติตัวด้านสุขภาพอนามัย

13.1 อาหารหลักที่ท่านรับประทานคืออะไรบ้าง และความถี่ในการรับประทาน

ทุกวัน เป็นบางวัน นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

ข้าวหรืออาหารที่ทำจากแป้ง (3) (2) (1) (0) -

เนื้อสัตว์/ถั่ว/ไข่ (3) (2) (1) (0) -

น้ำมันพืช/สัตว์ ไขมันสัตว์ (3) (2) (1) (0) -

ผัก (3) (2) (1) (0) -

ผลไม้ (3) (2) (1) (0) -

ชา/กาแฟ (3) (2) (1) (0) -

โอวัลติน/น้ำเต้าหู้/..... (3) (2) (1) (0) -

13.2 ท่านเข้านอนเวลา..... ตื่นนอนเวลา.....

นอนกลางวัน ประมาณ..... ชั่วโมง รวมนอนหลับ ประมาณวันละกี่ชั่วโมง..... ชั่วโมง ----

ท่านนอนหลับสบายดีหรือไม่ (1) สบายดี (2) นอนไม่ค่อยหลับ

(3) อื่นๆ โปรดระบุ.....

13.3 ท่านออกกำลังกายหรือไม่

- (1) ไม่ได้ออกกำลังกาย และไม่ได้ทำงาน
 (2) ไม่ได้ออกกำลังกาย แต่ทำงาน
 (3) ออกกำลังกาย โดยวิธีใด.....
     บ่อยแค่ไหน(ความถี่).....
     ใช้เวลาแต่ละครั้งนานเท่าใด.....
 (4) อื่นๆ โปรดระบุ.....
 (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ --/--/--/--

13.4 ท่านดื่มน้ำสะอาดวันละกี่แก้ว.....แก้ว --

13.5 โปรดที่ท่านขับถ่ายอุจจาระเป็นอย่างไร (ลักษณะอุจจาระ)

- (1) อุจจาระผูก (2) ปกติ
 (3) อุจจาระร่วง (4) อื่นๆ โปรดระบุ.....
 (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ --

13.6 ท่านชอบรับประทานอาหารรสชาติใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- (1) เค็ม (2) หวาน (3) เปรี้ยว
 (4) จืด (5) เผ็ด (6) กลางๆ
 (7) อื่นๆ โปรดระบุ..... (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ --

13.7 ท่านสูบบุหรี่หรือไม่

- (1) ไม่สูบ (2) สูบ ชนิด..... วันละ.....มวน
 (3) อื่นๆ โปรดระบุ..... (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ --/--/--

13.8 ท่านดื่มน้ำสุราหรือไม่

- (1) ไม่ดื่ม (2) ดื่ม วันละ.....แก้ว
 (3) อื่นๆ โปรดระบุ.....
 (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ --/-----

14. ในชีวิตประจำวัน ท่านสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร

กิจกรรม	ทำด้วยตนเองหมด	ต้องมีคนช่วยบางครั้ง	ต้องมีคนช่วยทุกครั้ง
การแต่งตัว	(2)	(1)	(0)
การอาบน้ำ	(2)	(1)	(0)
การรับประทานอาหาร	(2)	(1)	(0)
การขึ้นลงบันได	(2)	(1)	(0)
การเข้าห้องส้วม	(2)	(1)	(0)
การไปไหนมาไหนนอกบ้าน	(2)	(1)	(0)
การทำงานบ้าน	(2)	(1)	(0)

ข้อมูลจากการตรวจร่างกาย

น้ำหนัก.....กิโลกรัม ส่วนสูง.....เซนติเมตร ----/-----

ความดันเลือด.....มิลลิเมตร/ปรอท เบาหวาน.....ตรวจเมื่อ..... ---/--- /-/-----

สภาพร่างกายอื่นๆ (หู ตา ฟัน ฯลฯ)

.....

.....

.....

ผู้ตรวจ.....วัน เดือน ปี ที่ตรวจ.....

หมวดที่ 2 ข้อมูลทางครอบครัวของผู้สูงอายุ

1. สมาชิกในครอบครัวของท่าน (ทั้งที่อยู่ด้วยกันและ ไม่ได้อยู่ด้วยกันกับท่าน) มีใครอีกบ้าง (ไม่รวมตัวท่าน)

ชื่อ	เพศ	อายุ	สถานภาพสมรส	อาชีพ	ความสัมพันธ์กับท่าน	สถานที่อยู่			เงื่อนไขดูแลสุขภาพ					
						อยู่กับท่าน	อยู่ห่างไกล	อยู่ที่อื่น (ระบุ...)	มหา (ความถี่)	ใ้เงิน (จำนวน)	อาหาร	เสื่อผ้า	ดูแลเมื่อป่วย	

2. ครัวเรือน (กินข้าวหม้อเดียวกัน) ของท่าน (รวมตัวท่าน) อยู่กันกี่คน..... --

จัดเป็นที่ครอบครัว (พ่อ แม่ ลูก)..... --

จัดเป็นประเภทครอบครัว (1) เดี่ยว (2) ขยาย (3) อื่นๆ โปรดระบุ..... -

3. ท่านยังคงมีบทบาทใดในครอบครัวบ้าง.....

บทบาท	ไม่มี	มีไม่บ่อย	มีบ่อย	
เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ	(1)	(2)	(3)	-
เป็นผู้อบรมสั่งสอน	(1)	(2)	(3)	-
ตัดสินใจในกรณีต่างๆ	(1)	(2)	(3)	-
เป็นผู้หารายได้มาเลี้ยงครอบครัว	(1)	(2)	(3)	-
ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ให้	(1)	(2)	(3)	-
ดูแลหลาน	(1)	(2)	(3)	-

4. ท่านได้รับสิ่งเหล่านี้จากลูกหลานหรือไม่
- ได้รับความเคารพนับถือ (1) ได้ (2) ไม่ได้ -
- ได้รับการดูแลเอาใจใส่ (1) ได้ (2) ไม่ได้ -
- ได้รับการเชื่อฟังหรือคำแนะนำ (1) ได้ (2) ไม่ได้ -
5. ท่านรู้สึกว่าการครอบครัวของท่านเป็นอย่างไรบ้าง
- (1) ไม่อบอุ่น เพราะ.....
- (2) อบอุ่น เพราะ.....
- (3) อื่นๆ โปรดระบุ.....
- (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ - / - -
6. บ้านที่ท่านอยู่อาศัยของท่านเป็นอย่างไร
- (1) เป็นบ้านสองชั้น ท่านนอนชั้นล่าง (2) เป็นบ้านสองชั้น ท่านนอนชั้นบน
- (3) เป็นบ้านชั้นเดียว (4) เป็นบ้านชั้นเดียว ใต้ถุนสูง นอนชั้นบน
- (5) อื่นๆ โปรดระบุ..... (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ -
7. มีธรณีประตูหรือไม่
- (1) ไม่มี (2) มี
- (3) อื่นๆ โปรดระบุ..... (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ -
8. ห้องส้วม ห้องอาบน้ำ เป็นอย่างไร (ใช้เครื่องหมาย X และเขียน)

ลักษณะ	ห้องส้วม	ห้องอาบน้ำ	ห้องเดียวกัน
อยู่ใกล้	.....	.....	.....
โถส้วมเป็นแบบนั่งห้อยขา	.....	.....	.....
พื้นห้องไม่ลื่น	.....	.....	.....
ประตูห้องเปิดออกข้างนอก	.....	.....	.....

9. แสงสว่างในห้องพัก ตามทางเดินในบ้าน เพียงพอหรือไม่ ตามทางเดินในบ้าน
- (1) เพียงพอทั้ง 2 (2) ไม่เพียงพอทั้ง 2 (3) ห้องพักเพียงพอ ทางเดินไม่เพียงพอ
- (4) ห้องพักไม่เพียงพอ ทางเดินเพียงพอ (5) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
- (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ -

หมวดที่ 3 ข้อมูลทางชุมชนของผู้สูงอายุ

1. ในชุมชน (หมู่บ้าน) ที่ท่านอาศัยอยู่ มีการจัดกิจกรรมหรือไม่
  - (1) ไม่มี
  - (2) มี
  - (3) อื่นๆ โปรดระบุ.....
  - (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ -/-
2. ท่านมีส่วนร่วมในชุมชนหรือไม่
  - 2.1 ตามกิจกรรมในข้อ 1
    - (1) เข้าร่วมทุกกิจกรรม
    - (2) เข้าร่วมบางกิจกรรม ได้แก่กิจกรรม.....
    - (3) ไม่เข้าร่วมเลย เพราะ.....
    - (4) อื่นๆ โปรดระบุ.....
    - (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ -/-
  - 2.2 ไปร่วมงานบุญ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น
    - (1) ไป   (2) ไม่ไป เพราะ.....
    - (3) อื่นๆ โปรดระบุ..... -/-
  - 2.3 เป็นสมาชิกของชมรมหรือกลุ่มต่างๆ เช่นชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร เป็นต้น
    - (1) เป็น   (2) ไม่เป็น เพราะ.....
    - (3) อื่นๆ โปรดระบุ..... -/-
  - 2.4 เป็นตัวแทนหรือมีตำแหน่งในหมู่บ้าน เช่น เป็นกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น
    - (1) เป็น   (2) ไม่เป็น เพราะ.....
    - (3) อื่นๆ โปรดระบุ..... -/-
3. สิ่งแวดล้อม (ทางกายภาพ) ในชุมชน หรือรอบๆ ชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่ ดีหรือไม่
  - (1) ดี ไม่มีปัญหา
  - (2) ไม่ดี
  - (3) อื่นๆ โปรดระบุ.....
  - (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ -/-
4. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร (ทั่วๆ ไป) ผ่านสื่อในระยะ 1 เดือนที่ผ่านมาบ้างหรือไม่
  - (1) ได้   (2) ไม่ได้ (ข้ามไปตอบข้อ 6)
  - (3) อื่นๆ โปรดระบุ.....
  - (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ -/-

5. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องใดบ้าง และทางใด

ข่าว	วิทยุ	โทรทัศน์	หนังสือ พิมพ์	หนังสือทั่วไป	อื่นๆ.....
สุขภาพ	.....	.....	.....	.....	.....
ราชการ	.....	.....	.....	.....	.....
เศรษฐกิจ	.....	.....	.....	.....	.....
การศึกษา	.....	.....	.....	.....	.....
การเมือง	.....	.....	.....	.....	.....
ศาสนา/ธรรมะ	.....	.....	.....	.....	.....
กีฬา	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....

6. ท่านต้องการความรู้หรือไม่

- (1) ต้องการ
- (2) ไม่ต้องการ
- (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ

- / - -

7. ท่านต้องการให้ชุมชนของท่านมีกิจกรรมหรือไม่

- (1) ต้องการ
- (2) ไม่ต้องการ
- (9) ไม่ทราบ ไม่ตอบ

- / - -

หมวดที่ 4 ข้อมูลวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามองค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย
(WHOQOL-BREF-THAI)

ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่เคย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านในตอนนี้เพียงใด	1	2	3	4	5
2. การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการมากนักน้อยเพียงใด	5	4	3	2	1
3. ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันไหม (ทั้งเรื่องงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน)	1	2	3	4	5
4. ท่านพอใจกับการนอนหลับของท่านมากนักน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
5. ท่านรู้สึกพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) มากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
6. ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด	1	2	3	4	5
7. ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากนักน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
8. ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ไหม	1	2	3	4	5
9. ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตก กังวล บ่อยแค่ไหน	5	4	3	2	1
10. ท่านรู้สึกพอใจมากน้อยแค่ไหนที่สามารถทำอะไรๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน	1	2	3	4	5
11. ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลมากนักน้อยเพียงใดเพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน	5	4	3	2	1
12. ท่านพอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่เคยทำมามากนักน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
13. ท่านพอใจกับการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่นอย่างที่ผ่านมาแค่ไหน	1	2	3	4	5
14. ท่านพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อน ๆ แค่ไหน	1	2	3	4	5
15. ท่านรู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดีไหมในแต่ละวัน	1	2	3	4	5

ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	ไม่เคย	เล็กน้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
16. ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้มากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
17. ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
18. ท่านพอใจที่สามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความจำเป็นเพียงใด	1	2	3	4	5
19. ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวันมากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
20. ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียดมากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
21. สภาพรอบ ๆ บ้านดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
22. ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหนของท่าน (หมายถึงการคมนาคม) มากน้อยเพียงใด	1	2	3	4	5
23. ท่านรู้สึกว่าคุณชีวิตท่านมีความหมายมากน้อยแค่ไหน	1	2	3	4	5
24. ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด	1	2	3	4	5
25. ท่านพอใจในชีวิตทางเพศของท่านแค่ไหน (ชีวิตทางเพศหมายถึง เมื่อเกิดความรู้สึกทางเพศขึ้นแล้ว ท่านมีวิธีจัดการทำให้ผ่อนคลายลงได้ รวมไปถึงการช่วยเหลือตนเอง หรือการมีเพศสัมพันธ์)	1	2	3	4	5

ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา	แย่มาก	เล็กน้อย	ปานกลาง	ดี	ดีมากที่สุด
26. ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่) อยู่ในระดับใด	1	2	3	4	5

ขอขอบพระคุณยิ่ง.

ภาคผนวก ข

แนวคำถาม แนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ชื่อ นามสกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี สถานภาพสมรส.....
การศึกษา.....อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
ที่อยู่.....วันเดือนปี.....

แนวคำถามชุดนี้ได้มาจากกรอบแนวคิด ดังนี้

1. ผลการวิจัย ชั้นที่ 1 คือ ประเด็นที่ 1-10
2. ทฤษฎีกิจกรรม ถ้าผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมจะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
ดังนั้นจึงถามแนวทางการจัดกิจกรรมในชุมชน ในประเด็นที่ 8
3. ผลการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังตารางแนบ
4. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ดังตารางแนบ

1. ประเด็นรายได้

ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องรายได้ของผู้สูงอายุอย่างไร

- ความเป็นไปได้ของ
- กองทุนผู้สูงอายุ
  - การออมเงิน
  - และการหักภาษี

2. ประเด็นความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ

ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างไร

3. ประเด็นการปฏิบัติตัวด้านสุขภาพ

ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องการปฏิบัติตัวด้านสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างไร

4. ประเด็นการพึ่งตนเองในเรื่องการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

- ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องการพึ่งตนเองในเรื่องการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
ของผู้สูงอายุอย่างไร

- ท่านคิดว่าจะทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองไปได้มานานๆ

5. ประเด็นการได้รับการเกื้อหนุน
ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องการได้รับการเกื้อหนุนของผู้สูงอายุอย่างไร
6. ประเด็นการมีบทบาท (ของผู้สูงอายุ)
  - ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องการมีบทบาทของผู้สูงอายุอย่างไร
  - ท่านคิดว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้ลูกหลานมีทัศนคติทางบวกต่อผู้สูงอายุ
7. ประเด็นสภาพแวดล้อมที่บ้าน
ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุอย่างไร
ความเป็นไปได้ของ - การใช้กฎหมาย
8. ประเด็นการมีกิจกรรม
  - ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องการจัดกิจกรรมการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างไร
  - ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุอย่างไร
9. ประเด็นสิ่งแวดล้อม (ในและรอบๆ ชุมชน)
  - ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องสิ่งแวดล้อมใน/รอบๆ ชุมชนอย่างไร
  - ความเป็นไปได้ของ - การมีส่วนร่วมสาธารณะ
10. ประเด็นข้อมูลข่าวสาร
  - ท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาหรือพัฒนาเรื่องข้อมูลข่าวสารอย่างไร
  - ท่านคิดว่าทำอย่างไรหากลูกหลานดูรายการโทรทัศน์ตามใจตนเอง

ขอขอบพระคุณยิ่ง.

สิ่งที่นำมาใช้ในการสร้างแนวคำถาม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (ขั้นที่ 1)	ทฤษฎีกิจกรรม	ผลการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) (มาตรการ/ดัชนี)
1. รายได้		- กองทุนผู้สูงอายุ - การหักภาษี วิทยทำงาน	- ส่งเสริมการออมตั้งแต่วัยทำงาน - ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมรายได้เสริม - ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุน
2. ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ		- ให้ความรู้เป็นกลุ่มย่อย - การออกเยี่ยมบ้าน	- ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยตั้งแต่วัยเด็ก ให้มีหลักสูตรวิชาการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมอนามัย - ประชากรอายุ 30-59 ปี มีความรู้ เพื่อเตรียมการเข้าสู่วัยสูงอายุ
3. การปฏิบัติตัวด้านสุขภาพ		บุคลากรทางการแพทย์และการสาธารณสุข ให้คำแนะนำ	ประชากรอายุ 30-59 ปี มีการปฏิบัติตัวด้านต่างๆ (รายได้, สุขภาพ, ที่อยู่อาศัย)
4. การพึ่งตนเอง			-
5. การได้รับการเกื้อหนุน		- บุตรเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้การเกื้อหนุน - ผู้ดูแลควรทำด้วยความเต็มใจและสม่ำเสมอ	
6. การมีบทบาท		- การที่ผู้สูงอายุยังคงมีรายได้เป็นของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น	- ประชากรอายุ 7-59 ปี มีทัศนคติทางบวกต่อผู้สูงอายุ
7. สภาพแวดล้อมที่บ้าน			สนับสนุนให้องค์กรทั้งภาครัฐ ชุมชน และ เอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ

สิ่งที่นำมาใช้ในการสร้างแนวคำถาม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (ขั้นที่ 1)	ทฤษฎีกิจกรรม	ผลการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) (มาตรการ/ดัชนี)
8. การมีกิจกรรม	ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	- ผู้เกี่ยวข้องควรทำงานเชิงรุก - สร้างจิตสำนึก พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน	- ส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ และเครือข่าย - สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายผู้สูงอายุ
9. สิ่งแวดล้อม			- จัดทำมาตรฐานสวนสาธารณะและสนามกีฬา - จัดให้มีสวนสาธารณะและสนามกีฬา
10. ข้อมูลข่าวสาร		- สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ - การสนทนาพูดคุยกันระหว่างผู้สูงอายุ และบุคคลอื่นๆ ในครอบครัว ในชุมชน เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้สูงอายุได้รับข้อมูลข่าวสาร	- ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ - ส่งเสริมการผลิตและการเข้าถึงสื่อและข่าวสารที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้สูงอายุ - ดำเนินงานให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

ภาคผนวก ค

มาตรการ/ดัชนีของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)

หมวดที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

1. มาตรการ หลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
  - 1.1 ขยายหลักประกันยามชราภาพให้ครอบคลุมบุคคลทั่วไป
  - 1.2 ส่งเสริมการออมตั้งแต่วัยต้น
  - 1.3 ลดหย่อนภาษีเพื่อส่งเสริมการออมสำหรับวัยสูงอายุ
2. มาตรการ การให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
  - 2.1 ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยตั้งแต่วัยเด็ก ให้มีหลักสูตรวิชาการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมอนามัย
  - 2.2 ส่งเสริมและจัดบริการการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อความเข้าใจชีวิตและพัฒนาการในแต่ละวัยและเพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุที่เหมาะสม
  - 2.3 รมรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ
  - 2.4 เตรียมการสำหรับผู้ที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุให้มีความรู้ที่ถูกต้องในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง (pre-retirement program)
3. มาตรการ การปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ
  - 3.1 ปรับปรุงระบบการศึกษาให้เกิดการเรียนรู้และประชาชนทุกวัยมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบครอบครัว ผู้สูงอายุและชุมชน
  - 3.2 จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล
  - 3.3 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน โดยดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และการกีฬา
  - 3.4 รมรงค์ให้สังคมมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

หมวดที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ

1. มาตรการ ส่งเสริมความรู้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น
  - 1.1 จัดบริการการอบรมในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ
  - 1.2 จัดบริการให้คำปรึกษาทั่วไปในสถานบริการทางสุขภาพของรัฐและเอกชน
  - 1.3 ดำเนินการให้มีการสื่อสารข่าวสารแก่ผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
2. มาตรการ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
  - 2.1 ส่งเสริมการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุและเครือข่าย
  - 2.2 สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรผู้สูงอายุ

3. มาตรการ ส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
  - 3.1 ส่งเสริมการทำงานทั้งเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา ทั้งในระบบและนอกระบบ
  - 3.2 ส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถ
  - 3.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชนเพื่อจัดทำกิจกรรมเสริมรายได้ โดยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมด้วย
4. มาตรการ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
  - 4.1 ประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม
  - 4.2 ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุและผู้สูงอายุและให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ ในสังคม
5. มาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ
  - 5.1 ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ
  - 5.2 ส่งเสริมและผลิตการเข้าถึงสื่อและข่าวสารที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้สูงอายุ
  - 5.3 ดำเนินการให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง
6. มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย
  - 6.1 กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ
  - 6.2 สนับสนุนให้องค์กรทั้งภาครัฐ ชุมชนและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและจัดบริการด้านที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
  - 6.3 กำหนดมาตรการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อที่อยู่อาศัย การปรับปรุงที่อยู่อาศัย และระบบสาธารณูปโภค สำหรับผู้สูงอายุ

หมวดที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

1. มาตรการ คุ้มครองด้านรายได้
  - 1.1 จัดสวัสดิการด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพึ่งพิงที่เพียงพอ
  - 1.2 ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ
2. มาตรการ หลักประกันด้านสุขภาพ
  - 2.1 พัฒนาและส่งเสริมระบบประกันสุขภาพที่มีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุทุกคน
3. มาตรการ ด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง
  - 3.1 ลดหย่อนภาษีสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยตัวเองไม่ได้
  - 3.2 เร่งรัดให้มีกฎหมายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุที่ได้รับการทารุณกรรม หรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือถูกทอดทิ้งจนเกิดผลเสียร้ายแรงทางสุขภาพกายและ/หรือสุขภาพจิต
  - 3.3 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องจนวาระสุดท้ายของชีวิต
    - 3.3.1 รณรงค์ให้เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

- 3.3.2 ส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ
- 3.3.3 ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ โดยการให้ความรู้ และข้อมูลแก่ผู้ดูแลผู้สูงอายุเกี่ยวกับบริการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์
4. มาตรการ ระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน
- 4.1 ปรับปรุงระบบบริการสาธารณสุขทุกระบบให้สามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตและติดต่อสัมพันธ์กับสังคม กลุ่ม และบุคคล
- 4.1.1 ลดราคาค่าโดยสารระบบขนส่งสาธารณะและระบบขนส่งมวลชนแก่ผู้สูงอายุ
- 4.1.2 ปรับปรุงบริการระบบขนส่งสาธารณะให้สะดวกเหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- 4.1.3 จัดทำมาตรฐานสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ เช่น ถนน ทางเดิน อาคาร ห้องสุขา
- 4.1.4 จัดตั้งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ เช่น ถนน ทางเดินอาคาร ห้องสุขา
- 4.1.5 จัดทำมาตรฐานสวนสาธารณะและสนามกีฬาสำหรับการออกกำลังกายและพักผ่อนที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ
- 4.1.6 จัดให้มีสวนสาธารณะ และสนามกีฬาสำหรับการออกกำลังกาย และพักผ่อนที่เหมาะสม และปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ
- 4.2 จัดตั้งและพัฒนาบริการทางสุขภาพ และทางสังคมในชุมชนที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุด โดยเน้นการบริการถึงบ้าน และมีการสอดประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพ และทางสังคม โดยควรครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้
- 4.2.1 ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ (multipurpose senior center)
- 4.2.2 ศูนย์ดูแลกลางวัน (day care center)
- 4.2.3 บริการเยี่ยมบ้าน (home visit)
- 4.2.4 บริการดูแลที่บ้าน (home care)
- 4.2.5 บริการสุขภาพที่บ้าน (home health care)
- 4.2.6 บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล
- 4.2.7 ส่งเสริมการจัดตั้งระบบเฝ้าระวัง เกื้อกูล และดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน
- 4.2.8 สนับสนุนระบบอาสาสมัคร
- 4.2.9 สนับสนุนและส่งเสริมความรู้ความสามารถให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุ และอาสาสมัครผู้ดูแล
- 4.3 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองท้องถิ่น และองค์กรทางศาสนา องค์กรเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์ มีส่วนร่วมในการดูแล จัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ โดยกระบวนการประชาคม
- 4.3.1 ส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่นมีแผนงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- 4.3.2 ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนที่ดำเนินการจัดบริการและสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ

- 4.4 เกื้อหนุนให้เอกชนจัดบริการด้านสุขภาพ และสังคมให้กับผู้สูงอายุที่สามารถซื้อบริการได้ โดยมีการดูแลและกำกับมาตรฐานร่วมด้วย
- 4.5 จัดบริการแพทย์ทางเลือกเช่น แพทย์แผนไทยฯลฯ เพื่อเป็นทางเลือกในการดูแลรักษาปัญหาสุขภาพ
- 4.6 จัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุ หอผู้ป่วยผู้สูงอายุ และสถานบริการสุขภาพเรื้อรัง สำหรับผู้สูงอายุ ที่เพียงพอแก่การให้บริการและสามารถรองรับปัญหาในผู้สูงอายุ

หมวดที่ 4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

1. มาตรการ การบริการจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ
  - 1.1 ส่งเสริมให้คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติมีศักยภาพในการดำเนินการให้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติได้รับการนำไปปฏิบัติและเป็นสื่อกลางในการประสานงานกิจการและการดำเนินการต่างๆ ระหว่างองค์กรต่างๆ ภายในประเทศและต่างประเทศ
  - 1.2 คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ (กสผ.) ดำเนินการให้มีการพัฒนาและปรับปรุงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ที่เหมาะสมกับสถานการณ์เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
  - 1.3 จัดให้มีเครือข่ายการบริหารและพัฒนาผู้สูงอายุขึ้นในระดับตำบลและหมู่บ้าน เชื่อมโยงกับคณะกรรมการระดับชาติ
2. มาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ
  - 2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ทั้งในระดับวิชาชีพผู้เชี่ยวชาญ และผู้ดูแลทั่วไป อย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง
  - 2.2 กำหนดแผนการผลิตบุคลากรด้านผู้สูงอายุให้เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของประเทศและดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ 5 ยุทธศาสตร์การประมวล และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

1. มาตรการ สนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ
2. มาตรการ สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุโดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการ และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม
3. มาตรการ ดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง
4. มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัยตลอดเวลา

ดัชนีคุณภาพภาวะประชากรสูงอายุ (Population Aging Quality Index : PAQ Index)

- อัตราครอบคลุมการประกันยามชราภาพในประชากรอายุ 30-59 ปี (ทั้งที่เข้าโครงการแต่ยังไม่ได้สิทธิ์และที่ได้รับสิทธิ์แล้ว)
- เงินออมต่อรายได้ต่อหัว
- สัดส่วนประชากรอายุ 30-59 ปี ที่มีความรู้ด้านวงจรชีวิต กระบวนการชราและความรู้ด้านการเตรียมตัว (ที่กำหนด)
- สัดส่วนประชากรอายุ 30-59 ปี ที่ได้ปฏิบัติในการเตรียมตัวด้านต่างๆ (รายได้, สุขภาพ, ที่อยู่อาศัย)
- สัดส่วนทัศนคติทางบวกต่อผู้สูงอายุในประชากรอายุ 7-59 ปี
- สัดส่วนประชากรสูงอายุที่มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในขณะนั้น
- สัดส่วนประชากรสูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและร่วมกิจกรรมในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา
- สัดส่วนผู้สูงอายุที่มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเสริมรายได้ในขณะนั้น
- สัดส่วนประชากรสูงอายุที่พึงพอใจสถานะการเงินของตนเอง
- สัดส่วนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน ในระยะ 1 ปีที่ผ่านมา
- สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ได้รับข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุผ่านสื่อในระยะ 1 เดือนที่ผ่านมา
- สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อาศัยในบ้านที่มีสภาพได้มาตรฐาน
- สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพักพิงที่เพียงพอและไม่ได้รับสวัสดิการรายได้ต่อผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพักพิงที่เพียงพอ
- สัดส่วนครอบคลุมประชากรสูงอายุของหลักประกันยามชราภาพ
- สัดส่วนของประชากรสูงอายุที่ใช้ระบบประกันสุขภาพในการเจ็บป่วยครั้งสุดท้าย
- สัดส่วนประชากรสูงอายุที่อยู่กับครอบครัว
- สัดส่วนผู้ดูแลที่มีความรู้ในการดูแล (โภชนาการ, การแก้ปัญหาเวลาเจ็บป่วยเฉียบพลัน) ต่อผู้ดูแลทั้งหมดของผู้สูงอายุที่ออกจากบ้านไม่ได้
- สัดส่วนการจัดตั้งและพัฒนาบริการทางสุขภาพครอบคลุมหมู่บ้าน
- สัดส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการจัดงบประมาณและ/หรือกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ

ภาคผนวก ง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ข้อคำถามที่	ค่าความยากง่าย*	ค่าอำนาจจำแนก**
1	.32	.31 ดี
2	.09 ควรปรับปรุง	.18 ควรปรับปรุงใหม่หรือตัดทิ้ง
3	.64	.35 ดี
4	.28	.32 ดี
5	.38	.41 ดีมาก
6	.14 ควรปรับปรุง	.29 พอใช้แต่ต้องมีการปรับปรุงบางส่วน
7	.09 ควรปรับปรุง	.18 ควรปรับปรุงใหม่หรือตัดทิ้ง
8	.37	.38 ดี
9	.41	.70 ดีมาก
10	.24	.35 ดี

* ค่าความยากง่าย ถ้ามีค่าอยู่ระหว่าง 0 - 0.2
น้อยกว่า 0

** ค่าอำนาจจำแนก 0.40 ขึ้นไป ดีมาก,
0.30-0.39 ดี,
0.20-0.29 พอใช้แต่ต้องมีการปรับปรุงบางส่วน,
น้อยกว่า 0.19 ควรปรับปรุงใหม่หรือตัดทิ้ง

(คู่มือ สุจิรารัตน์, 2544: 147-150)

ภาคผนวก จ

คำถามการประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแยกตามผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ 5 ด้าน

1. ด้านร่างกาย (physical domain) ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 3, 10, 12, 22, 24, 25 โดยคำถามแต่ละข้อมีข้อคำถาม ดังนี้

ข้อที่ 3. ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวันไหม (ทั้งเรื่องงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน)

ข้อที่ 10. ท่านรู้สึกพอใจมากน้อยแค่ไหนที่สามารถทำอะไรๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน

ข้อที่ 12. ท่านพอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่เคยทำมามากน้อยเพียงใด

ข้อที่ 22. ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหนของท่าน (หมายถึงการคมนาคม) มากน้อยเพียงใด

ข้อที่ 24. ท่านสามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด

ข้อที่ 25. ท่านพอใจในชีวิตทางเพศของท่านแค่ไหน (ชีวิตทางเพศหมายถึง เมื่อเกิดความรู้สึกทางเพศขึ้นแล้ว ท่านมีวิธีการทำให้ผ่อนคลายลงได้ รวมไปถึงการช่วยเหลือตนเอง หรือการมีเพศสัมพันธ์)

2. ด้านจิตใจ (psychological domain) ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 5, 6, 7, 9, 23 โดยคำถามแต่ละข้อมีข้อคำถาม ดังนี้

ข้อที่ 5. ท่านรู้สึกพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) มากน้อยเพียงใด

ข้อที่ 6. ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด

ข้อที่ 7. ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากน้อยเพียงใด

ข้อที่ 9. ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกหงา เสร้า หดหู่ สิ้นหวัง วิตก กังวล บ่อยแค่ไหน

ข้อที่ 23. ท่านรู้สึกว่าชีวิตท่านมีความหมายมากน้อยแค่ไหน

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationship domain) ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 13, 14, 15, 17 โดยคำถามแต่ละข้อมีข้อคำถาม ดังนี้

ข้อที่ 13. ท่านพอใจกับการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่นอย่างที่ผ่านมาแค่ไหน

ข้อที่ 14. ท่านพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อน ๆ แค่ไหน

ข้อที่ 15. ท่านรู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดีไหมในแต่ละวัน

ข้อที่ 17. ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด

4. **ด้านสิ่งแวดล้อม (environment domain)** ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 8, 16, 20, 21 โดยคำถามแต่ละข้อมีข้อคำถาม ดังนี้

ข้อที่ 8. ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ไหม

ข้อที่ 16. ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้มากน้อยเพียงใด

ข้อที่ 20. ท่านมีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียดมากน้อยเพียงใด

ข้อที่ 21. สภาพรอบ ๆ บ้านดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด

5. **ด้านความพอใจ (satisfaction domain)** ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 2, 4, 19 โดยคำถามแต่ละข้อมีข้อคำถาม ดังนี้

ข้อที่ 2. การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการมากน้อยเพียงใด (ถามถึงความพอใจ)

ข้อที่ 4. ท่านพอใจกับการนอนหลับของท่านมากน้อยเพียงใด

ข้อที่ 19. ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวันมากน้อยเพียงใด

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางศรีเมือง พลังฤทธิ์ เกิดเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2504 ณ โรงพยาบาลราชวิถี กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเมื่อปีการศึกษา 2527 ได้รับพระราชทานปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล หลังจากสำเร็จการศึกษาได้เข้ารับราชการที่โรงพยาบาลอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จากนั้นลาศึกษาต่อและสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทเมื่อปีการศึกษา 2532 ได้รับพระราชทานปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยาการระบาด) จากคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล หลังจากสำเร็จการศึกษาได้กลับไปทำงานที่เดิม จากนั้นโอนมาเป็นอาจารย์เมื่อปี พ.ศ. 2537 ที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร จากนั้นศึกษาต่อระดับปริญญาเอก โดยได้รับทุนโครงการพัฒนาอาจารย์ ร่วมกับทุนโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต จากวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.